

ГЕОРГИ КУФОВ
ПРЕДГОВОР КЪМ
БЪЛГАРСКОТО ИЗДАНИЕ

chitanka.info

Често пъти някои читатели, гонени от нетърпеливото си любопитство, прескачат с лекота предговора на книгата, за да съкратят пътя до първата ѝ глава.

Но в случая с „Папеса Йоана“ любителите на дългия скок неминуемо ще бъдат принудени да се върнат по стъпките си, или по-точно по скоковете си.

Срещат се, разбира се, и книги, предговорът на които е истински апендикс, и трябва само да се съжалява, че издателят не е имал достатъчно смелост или достатъчно остра ножица, за да го изреже.

Но за книга като „Папеса Йоана“ предговорът е абсолютно необходим, така както очилата за късогледия, и за да не се оплачат някои, че я четат през монокъл, предговорите са два.

„Папеса Йоана“ вероятно ще разочарова професионалните историци, любителите на художествена летопис и особено всички онези, които се интересуват от сухите факти, без да ги преобръщат наопаки като ръкавица.

Ненапразно сам авторът пише в началото на последната глава на книгата си: „Материала за своя разказ, вместо да го вземам както преди от въображението си, сега се виждам принуден да заемам от почтени летописци; и ако намериш тази част на книгата по-блудкава, благодаря ти, читателю, за предпочитанието.“

Появата на „Папеса Йоана“ преди повече от век (1866 г.) е била за съвременниците ѝ истински гръм от ясно небе. Вдигнала се невъобразима глъчка от заканителни крясъци, одобрителни викове и най-вече гръмък, луд смях.

Бомбата попаднала точно на място и избухвайки, сринала пред очите на смаяното общество мита за непогрешимостта и неприкосновеността на духовенството.

Зад привидната лекота и игривост на мисълта се крие най-страшното словесно оръжие — присмехът. Натрупал в продължение на повече от пет години огромни познания по църковните и верските въпроси, Роидис си служи със сухите исторически факти като с взривен материал за обстрела си.

Съвсем рядко човек може да срещне такъв гъвкав и блестящ ум, преливащ от неочаквани хрумвания и странни съпоставки. Под този

порой от сарказми читателят не може да си поеме дъх. Езикът на писателя е действително нож с две остриета, но в случая съвсем особен нож — защото Роидис сече с него и наляво и надясно, и напред и назад и удря тогава и там, където най-малко се очаква.

Ако е прието да се казва, че езикът е силно и много опасно оръжие, то тогава Роидис е въоръжен до зъби, наистина тъкмо до зъби! Но тази ударна мощ на езика на писателя не се дължи само на природното му, вродено остроумие, а до голяма степен и на огромната, необикновена и за наши дни култура на Роидис. Широтата на неговия ум и дълбочината на познанията му объркват — не, изразът е слаб! — смазват противниците му. И никак не ще бъде пресилено, ако кажа, че Роидис си играе в словесния спор със Синода на гръцката православна църква като котка с мишка. И съвсем открито той се провиква през смях: „Свети отци, та вие не познавате занаята си!...“

„Папеса Йоана“ е една изключително оригинална и рядко умно написана книга. По начин, който възбужда непрекъснато любопитството и чувството за хумор на читателя, писателят подлага на унищожителна критика чрез присмеха цялото духовенство — от обикновения поп до Синода. Нищо и никой не е пощаден. Користолюбието, лицемерната набожност, алчността, похотливостта, чревоугодничеството, нечистоплътността, невежеството — всички тези „атрибути“ на някои духовни „пастири“ са извадени на показ недвусмислено, ярко. Убийственият присмех, на който нищо и никой не може да устои, пораждава противниците му.

С присъщата за него повратливост на мисълта Роидис се възползува от всеки удобен случай, за да отправи някоя пламтяща от остроумие стрела и по политическите нрави не само на своите сънародници, но и на западноевропейците, без да пропусне, разбира се, и американците...

Неуморим и вечно нов, писателят не е изтървал и най-малката възможност да запрати някой по-голям камък и в блатото на личния живот на съвременниците си.

Макар и написани преди повече от век, думите на Роидис звучат твърде съвременно — обстоятелство, което доказва, че съзнанието на хората наистина бавно се изменя.

Може би ще се намерят читатели, които ще бъдат шокирани от свободата на някои пасажи или изрази на писателя. Но ако си дадат

труд да погледнат по-задълбочено на нещата, неминуемо ще открият, че нито едно от тези описания не е самоцелно, нито едно не търси да предизвика смях само заради смяха, а носи в себе си онзи елемент на критичност, онзи заряд на сарказъм, който прави от него оръжие срещу фарисейщината, а не блестящ, но безопасен фойерверк.

А на тези, които ще упорствуват в твърдението си за неуместна еротика, би могло да се отговори в духа на автора, че кой каквото е търсел, това е намерил.

Бих искал да се спра замалко и на онова може би основателно чувство на недоумение, което ще породят у някои читатели известни мисли на автора. Имам предвид някои схващания, изложени главно в предговора и обръщението до Синода — за нуждата от външен култ към божеството, за отношението към гръцката църква, за чувството на признателност към нея и др. Когато четем обаче тези пасажки, за да си ги обясним правилно, нека си спомним, че човекът, който преди повече от двеста години пръв възправи немощната си снага срещу могъщите сили, които искаха да обезличат българския народ, беше монахът Паисий, и че летописите, от които той извлече „История славянобългарска“, са били съхранявани столетия не другаде, а в манастири.

И най-сетне нека не забравяме, че Роидис пише книгата си в началото на 60-те години на миналия век и при съществуващите тогава порядки той е имал правото да си подсигури защитата чрез някои благоразумно вмъкнати двусмислени изрази. Но писателят е проявил себеотрицание и достатъчно сполучливо е вплел тези съвсем малобройни „презастраховки“ в плътната, бодлива тъкан на творбата си, за да му ги простим с най-чиста съвест. Надали ще се намери човек, който ще посмее да отрече голямата гражданска смелост на Роидис.

Но какъв е бил и как е живял човекът, който още в средата на онзи век на разцвет на консерватизма е дръзнал да се опълчи срещу вековно установените порядки и да нападне открито елинското духовенство?

Емануил Роидис е роден през 1835 г. в Сирос, един от Цикладските острови. Ранните си детски години Роидис прекарва на

родния си остров. Скоро обаче семейството му се преселва в Генуа, където баща му бива изпратен на служба в гръцкото консулство. През 1849 г. Роидис се завръща в Сирос, където продължава учението си. Няколко години по-късно той е вече студент в Мюнхен.

Син на заможно семейство, Роидис има пълната възможност да получи солидно образование, което той непрекъснато допълва. Любимите му автори са Волтер, Байрон, Хайне, Мюсе, Гьоте, Беранже.

Но голямата стопанска криза в Гърция през 1880 г. разорява напълно семейството на Роидис. Оттогава до края на живота си (1904 г.) Роидис работи в Националната библиотека, уволняван, когато партията на Трикупис загуби изборите, и отново назначаван, когато същата ги спечели.

Творчеството на Роидис не е много обемисто. Но, както го нарича големият прогресивен гръцки литературовед Тасос Вурнас в обширната си и крайно интересна студия върху „Папеса Йоана“, то „бе първият камък, хвърлен в, литературното блато на романтизма, първият удар на рационализма по сладникавостта и песимизма“.

Роидис навлиза в литературното поприще с превода на „Пътешествие“ на Шатобриан. „Папеса Йоана“ е втората му книга, оценена, по единодушното мнение на всички критици, като шедьовър на литературното му дело. Следват памфлетът „Националната библиотека през 1880 г.“, „Второстепенни неща“ — 1885 г., „Идоли“ — 1893 г., преводът на шесттомната „История на Англия“ от Маколей и др.

Но блясъкът на „Папеса Йоана“ затъмнява всички други негови произведения и остава, по думите на критиката, „един от малкото бисери на новогръцката литература“. А за скептиците, които не ще дооценят значението на тази книга, ще цитирам думите на същия Тасос Вурнас, че делото на Роидис „е по-скоро отрицание и в никакъв случай пасивна констатация, но за епохата, през която той е живял, дори само да рушиш е било поемане на тежка отговорност“.

И затова атаката срещу привидно непоклатимите кумири съвсем не е безопасна.

Синодалните старци си отмъщават, като афоресват книгата и се обръщат официално към главния държавен прокурор с искане да подведе под отговорност писателя, когото наричат „злодей, убиец, богохулник, безбожник, оръдие на сатаната“ и др. Правителството

обаче не взема никакви мерки срещу Роидис, поради което самото то бива упрекнато от Църквата заради незаинтересоваността си към едно произведение, „подкопаващо из основи устоите на обществото“.

Роидис отвърща по два начина на нападките на Синода. Той публикува в печата „Няколко думи в отговор“, с които се обръща направо към Синода, последвани от „Писма на един жител на Агрини“, където под формата на читателски писма до в. „Авги“ писателят блясва още по-ярко с остроумието и иронията си. Затова във всички следващи издания, гръцки и чужди, „Папеса Йоана“ излиза заедно с тези „Няколко думи в отговор“ и „Писма на един жител на Агрини“, които оттогава стават неразделна част от тази необикновена книга.

Трудно бихме могли да кажем, че „Папеса Йоана“ е издържала изпитанието на времето. Обратно — времето би трябвало да издържи изпитанието на такива книги, защото те доказват непреходността на истината и превъзходството на човешката мисъл над всичко останало. Защото времето отмира и се превръща в застинало минало, а книги като „Папеса Йоана“ го надживяват.

Георги Куфов

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.